

Líquens d'especial interès per a la ICHN Garrotxa Ripollès per prioritzar actuacions de seguiment i de conservació, en el marc del FloraLab 2020-2022

Elaborat per: Esteve Llop

ICHN Delegació de
Institució Catalana
d'Història Natural **la Garrotxa**

Amb el suport de:

Els anys 2020 i 2021 es van prospectar localitats de la Garrotxa i del Ripollès i es va recollir la informació existent dels líquens d'ambdues comarques per intentar disposar d'informació general de diversitat líquènica i per altra d'algunes espècies rellevants, per prioritzar una llista de tàxons que requereixen actuacions de seguiment, vigilància i de conservació.

INTRODUCCIÓ

Els líquens són un dels components de la diversitat biològica que sovint passa desapercbut. Això es deu al fet que presenten un aspecte inconspicu, la seva forma i coloració no els permet distingir del substrat sobre el que creixen. També representa un desavantatge per al seu coneixement la dificultat en l'estudi, fins i tot quan són difícils de no tenir en compte com són els representants de gèneres com *Cladonia*, *Parmelia* (entés en un sentit ampli) o *Ramalina*. El catàleg actual de líquens de Catalunya aporta uns 1600 tàxons (Hladun 2012). Cal destacar que la prospecció del territori suposa, encara hores d'ara, l'aportació de noves citacions, no només per Catalunya, també per la península Ibèrica (Llop et al. 2013, Llop 2013).

El recent estudi de la biota líquènica de les fagedes de la Garrotxa (Llop 2013), així com la realització de prospeccions a diferents punts de les comarques de la Garrotxa i del Ripollès ha suposat fer un repàs a la informació disponible sobre aquestes comarques, tant de les publicacions, tret d'algunes tesis doctorals, com d'herbaris històrics, així com de diferents bases de dades. Això ha permès elaborar un primer catàleg dels líquens de la Garrotxa – que es podria considerar complet, amb 506 espècies - i del Ripollès – que encara caldria destinar un importat esforç per poder considerar-lo un primer catàleg -.

L'elaboració de catàlegs florístics permet fer difusió del nivell de coneixement de la diversitat biològica d'una zona, com ara dels líquens. Aquest coneixement pot ser enriquit a partir de les dades que puguin aportar naturalistes i estudiosos del tema que visitin la zona, tenint com a referència el catàleg podran afegir noves aportacions que el completin i millorin.

Sobre aquests catàlegs i amb un coneixement parcial encara de la flora líquènica es pot començar a intuir quins tàxons poden requerir mesures especials de recerca, seguiment i de conservació.

Espècies singulars que requereixen mesures especials

Garrotxa

Dels tàxons inclosos al catàleg a la comarca de la Garrotxa n'hi ha set (*Bilimbia sabuletorum*, *Cladonia cryptochlorophaea*, *Fulgensia fulgida*, *Nephroma resupinatum*,

Ramalina canariensis, *R. capitata* i *Usnea hirta*) dels quals només es coneix la seva presència a la Garrotxa pel fet que hi ha un plec de referència a l'herbari de l'Institut Botànic de Barcelona (IBB), tots amb data prèvia a 1920, i que no s'han retrobat. Per altra banda, tres tàxons del catàleg estan inclosos en el nou Catàleg de Flora Amençada de Catalunya amb la categoria de vulnerables: *Lobaria pulmonaria*, *Peltigera aphthosa* i *Seiophora contortuplicata* (*Teloschistes contortuplicatus*). Dels tres tàxons esmentats, *Lobaria pulmonaria* ha estat observada recentment a la Vall de Bianya, no en constava cap referència bibliogràfica, i només es coneixia un plec d'Antoni de Bolòs a l'herbari del IBB de la Fageda de'n Jordà, localitat en la qual s'ha perdut. Pels altres dos tàxons només consta la seva citació en obres antigues. *Peltigera aphthosa* va ser citada per Llenas (1905) però només indica Olot, sense cap més referència per a la seva localització. *Seiophora contortuplicata* va ser citada per Maheu & Werner (1935) sobre escòries dels volcans de Santa Margarita i Croscat. Aquests i altres líquens dels quals només consta un plec d'herbari poden considerar-se com possibles objectius a cercar per tal de trobar-ne noves localitats o bé considerar-los extingits a la comarca.

Parc Natural de Capçaleres del Ter i del Freser

El sector del Ripollès millor estudiat ha estat el Parc Natural de Capçaleres del Ter i Freser, amb un catàleg provisional de 353 espècies. La diagnosi dels líquens d'interès pel: *Lobaria pulmonaria*, *Nephroma parile*, *Seiophora contortuplicata* i *Sticta limbata*, ha mostrat que només dues de les espècies fins ara referenciades al parc hi són presents: *Nephroma parile* i *Seiophora contortuplicata*. Les cites anteriors a 1985 són dubtoses, i algunes s'ha comprovat que eren errònies.

L'anàlisi de les variables ecològiques dels hàbitats on apareixen les espècies epífites ha permès constatar que el factor més destacable és la continuïtat forestal, és a dir, la presència d'una superfície forestal consistent i amb una extensió en el temps important, com a mínim en els darrers 60-70 anys. Aquest resultat suggereix que aquestes espècies requereixen boscos de certes dimensions i amb certa edat per al seu desenvolupament. Es proposa estudiar la possibilitat de fer reintroduccions de les

espècies en hàbitats adequats per poder afavorir la recolonització de boscos del Parc Natural.

L'espècie saxícola, *Seiophora contortuplicata*, no presenta amenaces destacables, i la seva presència al Parc Natural no es veu compromesa. La seva ubicació en roques dels estatges subalpí i alpí no afavoreix l'accessibilitat per tal de fer un seguiment òptim de les poblacions, i s'ha anat trobant noves localitats, però caldria fer seguiments a mig i llarg termini per poder detectar possibles afectacions, més relacionades amb el canvi global.

Taula de tàxons que requereixen mesures especials de recerca i de conservació

Taxons	Estatus	Justificació
<i>Lobaria pulmonaria</i>	Catàleg de flora amenaçada 2015	2 localitats controlades (1 a la Garrotxa i 1 al Ripollès) i tres no controlades
<i>Nephroma parile</i>	Catàleg de flora amenaçada 2015	Només 3 localitats controlades
<i>Seiophora contortuplicata</i> (<i>eloschistes contortuplicatus</i>)	Catàleg de flora amenaçada 2015	7 cites a la Garrotxa i el Ripollès, 4 d'elles controlades
<i>Solorina crocea</i>	Sense	1 localitat no retrobada al Ripollès
<i>Sticta limbata</i>	Catàleg de flora amenaçada 2015	1 sola localitat al Ripollès no controlada

Fins al moment només s'està fent seguiment de 5 localitats de dues espècies, 2 de *Lobaria pulmonària*, 2 de *Nephroma parile* i 1 de *Seiophora contortuplicata*, a càrrec de la delegació de la Garrotxa de la ICHN.

Bibliografia

Generalitat de Catalunya, 2015. RESOLUCIÓ AAM/732/2015 de 9 d'abril, per la qual s'aprova la catalogació, descatalogació i canvi de categoria d'espècies i subespècies del Catàleg de flora amenaçada de Catalunya. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya 6854.

GOMEZ-BOLEA, A. & HLADUN, N.L. (1981) Datos para la flora líquénica de Catalunya: epífitos de *Fagus sylvatica* L. *Butll. Inst. Catal. Hist. Nat.*, 46: 83-94.

GOMEZ-BOLEA, A. & HLADUN, N.L. (1982) Datos para la flora líquénica da Catalunya. Líquenes epífilos. *Collect. Bot.*, 13(1): 319-322.

GOMEZ-BOLEA, A. (1985) *Líquenes epífitos en Catalunya*. Tesis Doctoral. Universitat de Barcelona.

HLADUN, N. L. (2012) *Mòdul de Líquens (Liquecat)*. Banc de Dades de Biodiversitat de Catalunya. Generalitat de Catalunya & Universitat de Barcelona. <http://biodiver.bio.ub.es/biocat/homepage.html>

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTÒRIA NATURAL, 2010. Fongs, líquens i briòfits que requereixen mesures de conservació a Catalunya [en línia]. Barcelona: Institució Catalana d'Història Natural. <http://ichn.iec.cat/pdf/FLBprot.pdf>

LLENAS, M. (1909) Ensaig d'una flora líquénica de Catalunya. *Butll. Inst. Catal. Hist. Nat.*, 6: 1-39.

Llop, E. 2018a. Catàlegs dels líuens de la Garrotxa. *Catàlegs del patrimoni Natural*, 3. Delegació de la Garrotxa de la Institució Catalana d'Història Natural. Olot.

Llop, E. 2018b. Diagnosi dels líquens protegits al Parc Natural de les capçaleres del Ter i del Freser . Parc Parc Natural de les capçaleres del Ter i del Freser, genalitat de Catalaunya. Inèdit.

AHEU, J. & WERNER, R.G. (1935) Lichénographie catalane des laves d'Olot (Espagne). Comparaison avec la flore calcaire du massif voisin de Puigsacalm. *Rev. Bryol. Lichénol.*, 8(3-4): 194-212.

UCN (2012) IUCN Red List Categories and Criteria: Version 3.1. Second edition. Gland & Cambridge.

IUCN (2017) Guidelines for using the IUCN Red List Categories and Criteria. Version 1.3. IUCN Standards and Petitions Subcomitee. Gland & Cambridge.